

AVRUPA PATENT SİSTEMİ İÇİNDE AVRUPA TOPLULUK PATENTİNİN YARATILMASI

Deniz ILGAZ

Boğaziçi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yardımcı Doçent Dr.

Abstract: The European Patent Convention went into force on 7 October 1977 and a European Patent Office was established in Munich. This system, to which the Turkish Republic acceded as the 20th Member State in October 2000, established a common European Patent and provided a unitary and centralised grant procedure in any one of the three official EPO languages: English, French and German. According to a Proposal for a Regulation presented by the European Commission on 5 July 2000, it will be possible to apply to the Munich Office and to obtain a Community Patent that will be valid in all the Member States of the European Union.

I. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin oldukça gecikmeli olarak Ekim 2000 tarihinde taraf olduğu Avrupa Patenti Sözleşmesi, Avrupa Patent hukukunun yarım yüzyıllık gelişiminin bir sonucu olmakla kalmayarak bugün "Topluluk Patenti"ni de bünyesi içine almaya hazırlanarak yeni ve önemli bir boyut kazanma aşamasındadır. Bir Avrupa Konseyi girişimi olarak 5 Ekim 1973 tarihinde imzalanarak 7 Ekim 1977 tarihinde yürürlüğe girmiş olan bu Anlaşma'yı ve yarattığı Avrupa Patent kurumunu iyi tanımakta yarar vardır. Münih Sözleşmesi olarak da bilinen Avrupa Patenti Sözleşmesi (EPC), buluşların korunması konusunda Avrupa devletleri arasındaki işbirliğinin daha da güçlendirilmesini ve bu amaçla, tek ve yeknesak bir patent verilmesi işlemi sağlanarak patentin belli ve sınırlı konularda aynı hükümlere tabi kılınmasını amaçlamıştır.

Avrupa Patenti bir patentler demeti anlamına gelmektedir; bunların doğurduğu hükümler büyük ölçüde, tayin edilmiş olan devletlerin ulusal hukuklarına göre farklı olur. Avrupa Patent organizasyonu, hükümetlerarası bir yapıda, idari ve finansal konuda bağımsız yasal bir kuruluştur. Daha 1975 yılında, "Toplulukla İlgili Avrupa Patenti" kurma girişiminde bulunan Avrupa Topluluğu üye ülkeleri, yapılan tek bir başvuru ile patentin tüm

Avrupa Topluluğu üye ülkelerinde korunabilmesini bugüne kadar sağlayamamışlardır. Avrupa Patenti Sözleşmesi, ulusal kurallar ve uygulamalarda farklılıklara olanak tanıdığından, Avrupa Topluluğu'nun kurucu temel ilkeleriyle bağdaşmamıştır. Bugün ise bu soruna yeni bir

çözüm öngören Avrupa Birliği, yeni Konsey Tüzük Tasarısı ile Avrupa Birliği alanının aynen taraf bir devlet gibi Avrupa Patent kurumu içinde yer almasını sağlamaktadır.

Avrupa Topluluğu (AT) Komisyonu tarafından yayınlanan 1 Temmuz 2000 tarihli Topluluk Patenti Konsey Tüzük Taslağı'nın Açıklayıcı Eki'nin Giriş Bölümü'nde, Avrupa Topluluğu'nda bugün geçerli olan iki patent koruma sisteminin ikisinin de AT yasası niteliğinde bir düzenleme getirmediği belirtilmektedir. Bugün birlikte hüküm süren bu iki sistemden birisi ulusal patentler, diğeri ise Avrupa Patent sistemidir.

Ulusal patentler her bir Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkede çok eskilerden bu yana varolmaktadır ve ancak uygulamada (*de facto*) bir uyumlaştırma işlemine tabi tutulmuştur. Bu uyumlaştırmanın uluslararası düzeyde iki temel kaynağı olmuştur. Birincisi, bütün üye ülkeler 1883 tarihli Sinaî Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ne taraf olmuşlardır (en son 14 Temmuz 1967'de değiştirildiği şekliyle). Bütün AB üyesi ülkeler ayrıca 15 Nisan 1994 tarihli Dünya Ticaret Örgütü Antlaşması'na ek olan TRIPs (Fikri Hakların Ticaretle İlişkili Yanları) Antlaşması'na taraf olmuşlardır. Topluluk üyesi ülkelerden birçoğu ayrıca 27 Kasım 1963 tarihli Buluş Patenti ile İlgili Maddi Kavramların Birleştirilmesi için Strasbourg Sözleşmesi'ne de katılmışlardır.

Avrupa Patent sistemi içindeki Avrupa patenti ise, Avrupa ölçüsünde bütünlük gösteren tek bir koruma hakkını ifade etmeyerek, birbirinden bağımsız ve mülkîlik ilkesi gereği coğrafi sınırlar içinde, birden çok koruma hakkı demeti oluşturmaktadır. Aynı buluş için birkaç ülkede verilmekte olan Avrupa patentinin hukuki geleceği her bir devletin ulusal düzenlemelerine bağlı olan milli patent gibi münferit bir koruma da değildir. Münih Antlaşması, Madde 2/2 de, Avrupa patentinin "Avrupai karakteri" vurgulanmakta, içerik olarak ortak bir tanımla yorumlanmaktadır. Ortak nedenlere bağlı olarak hükümsüz kılınacak olan Avrupa patenti, milli patentlerle özdeşleştirilmeksizin ait olduğu devletin milli düzenlemesine kısmen tabi olacaktır [1].

Avrupa Birliği tarafından, üçüncü bir patent verilme sistemi olarak ise bölgesel nitelikli Topluluk Patenti yaratma çabaları sürdürülmektedir. Topluluk Patenti, ne üye ülkelerin ulusal patentlerinin yerine geçmeye ne de Avrupa patentinin bir alternatifi olmaya çalışmaktadır. Bütün AT alanı içinde geçerliliğe sahip bir patent yaratma, yani müşterek bir AT patentinin bütün üye ülkelerde yürürlükte olacak şekilde verilmesi işleminde bir birlik ve yeknesaklık kurma amacı güdülmüştür. Bu hedefin seçilmiş olması ekonomik ve hukuk politikaları açısından önemlidir. Topluluk Patenti yaratılması fikri geçmişte 1960'lara kadar uzanmaktadır. Ne var ki bu türde bir patentin AT üyesi ülkeleriyle kısıtlanmasının mümkün olamayacağı, ancak Avrupa ülkelerinin tümünü kapsayacak bölgesel bir patent olabileceği kısa zamanda anlaşılmıştır. Birincisi 1975, sonuncusu 1989 tarihli olan Topluluk Patentine İlişkin Lüksemburg Antlaşmaları, bir Topluluk Patentinin yaratılmasında başarılı olamamıştır. Avrupa Patent Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği 1 Haziran 1978'de Topluluk Patentinin de yürürlüğe girmesi beklenmekteydi ama bu hiç bir zaman gerçekleşmedi.

Avrupa Patent Sistemini kuran Münih Antlaşması böylece, 5 Ekim 1973'te Büyük Avrupa Antlaşması olarak imzalanmış, AT üyesi ülkelerin katılımıyla fakat yalnızca bu ülkelerle sınırlandırılmayarak, Antlaşma'ya hazırlık aşamasında katılmış veya idare organınca katılmaya davet edilmiş bütün Avrupa devletlerini de kapsayarak Avrupa Patent Kurumu'nu yaşama geçirmiştir.

Bağımsız yasal bir kuruluş olan Avrupa Patent Organizasyonu hükümetlerarası bir yapıdadır. AT üyesi olan devletlerin yanı sıra diğer üyeler İsviçre, Lihtenştayn, Monako, Kıbrıs ve 1 Kasım 2000'den itibaren geçerli olarak Türkiye'dir. 1 Temmuz 2002 tarihinden itibaren katılmak üzere davet edilmiş olan ülkeler ise Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'dır.

Avrupa Patent sistemi içinde bir buluşun tek bir Avrupa ülkesi dilinde dosyalanan bir patent başvurusu ile birçok Avrupa ülkesinde, yenilik incelemesinin de tek bir dilde yapılmasıyla korunması sağlanmaktadır. Avrupa Patent Sözleşmesi'yle üye ülkelerde ortak patent verilmesi usulu uzun yıllar başarıyla uygulanmış ve buluş sahiplerine büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Ancak hem ekonomik hem de siyasi birliği hedefleyen Avrupa Topluluğu için Avrupa Patent Sözleşmesi yeterli olmamaktadır.

II. TOPLULUK PATENTİNİ TOPLULUK YASASI YOLUYLA KURMA ÇABASI

AB içinde ulusal kurallar ve uygulamadaki farklılıklar nedeniyle Roma Antlaşmasının rekabet ve malların Tek Pazar'da serbest dolaşımı hükümlerinin

uygulanmasında ihlallere yol açıldığı düşüncesi hakimdir. Topluluk Patentinin esas amacı, AT üye ülkelerinde geçerli olacak müşterek patent verilmesi ve bu patentin korunmasında birlik ve bütünlük sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda tüm AT ülkelerinde etkili olacak bir patent verilmesi ve üye ülkelerde ortak bir patent hukukunun yaratılması istenmektedir. Topluluk Patentinin niteliği yeknesak ve otonom olmasından kaynaklanacak, AB egemenlik alanı içinde verilecek, devredilecek, hükümsüz kılınacak veya sukût edecektir.

Topluluk patenti kapsamında kullanılacak dil ve tercümeleler konusundaki kurallar, patentten doğan haklar üzerinde çok önemli sonuçlar doğuran kurallardır. Bu nedenle çalışmada, dil ve çeviri konuları üzerinde durulmakta, eski ve yeni girişimlerde dil ve çeviri konusuna nasıl yaklaşıldığı karşılaştırılmaktadır.

AB Komisyonu, Topluluk patenti kurulması amacıyla hazırladığı Konsey Tüzük Taslağı'nı yayınladığında sınıai haklar alanında yenilik getiren buluşlara patent verilmesi ilk kez AT yasası niteliğinde bir düzenlemeye konu olmuştur ve daha önce girilen, üye ülkeler arası konferans sonucunda ulaşılmak istenen Topluluk patentinden bu bakımdan farklıdır [2]. Topluluk Tüzükleri en güçlü AB yasaları olarak üye ülkelerde doğrudan etki yarattıklarından, sözü geçen Taslak da bugünkü şekliyle yasalastığında mevcut 15 AB üyesi ülkede geçerli yasa niteliği kazanacak ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 12 aday ülke için de şimdiden hukuki uyumlaştırma sürecine dahil edilmesi gereken diğer Topluluk yasaları arasında yerini alacaktır.

Ekonomik ağırlıklı bir temele dayanan Topluluk Patenti arayışları o günkü adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) üye ülkelerinin 1959 yılında başlattıkları çalışmalarla gündeme gelmiş, müşterek patent sisteminin yaratılmasının Topluluğu kuran Roma Sözleşmesi'nin (Preamble/5) genel amacına ulaşmasının zorunlu bir gereği, dolayısıyla Topluluk hukukunun ayrılmaz bir parçası olduğu sıkça dile getirilmiştir. Topluluk patenti, Avrupa Konseyi nezdinde yapılan ve hükümetlerarası nitelikteki Lüksemburg Antlaşmaları ile otuz yıllık bir geçmişi geride bırakmış, fakat bir türlü sonuçlandırılmamıştı. Müşterek patentin AT entegrasyonunun amacına ulaşmasındaki rolü, Topluluk hukukunun ayrılmaz bir parçası olmuş ve Birliğin üye ülkeleri arasındaki coğrafi sınırları aşma, serbest dolaşımı kolaylaştırma ve rekabeti haklı bir zemine oturtma gibi bütünleştirici unsurlar üzerinde doğrudan etki yarattığı saptanmıştır.

Topluluğun üye ülkelerinin devlet başkanlarını bir araya getiren AB Konseyi'nin 23-24 Mart 2000 tarihli Lisbon Zirvesi'nde, buluş yapan kişilerin buluşlarına Topluluk patenti verilerek ödüllendirilmelerinin ve böylece yaratıcı emeğin AB'de daha kolay ve az masraflı

bir biçimde korunabilmesinin önemi vurgulanmış ve AB Komisyonu bu konuda ivedi olarak göreve çağrılmıştı. Bütün üye ülkelerin de katkısıyla 2001 yılının sonundan önce Topluluk patentinin başarıyla hayata geçirilmesi için ciddi bir adım atılmıştı. Böylece AB'de, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde verilen patentlerle rekabete girişebilecek kolaylığı, düşük masrafı ve sağlam korumayı sağlayabilecektir.

Tüzük taslağının yayınlanmasından önce Avrupa Komisyonu'nun 1997'den itibaren yürütmeye başladığı çalışmalar özellikle "Patentler Aracılığıyla Buluşları Destekleme" başlıklı, 24 Haziran 1997'de yayınlanan Yeşil Kitap'ta (Green Paper) yer almaktadır. 25-26 Kasım 1997'de yapılan kamuya açık görüş alışverişinin ardından yürütülen çalışmalar sonucunda 5 Şubat 1999 tarihinde yayınlanan bir Bildiri (Communication) ile Yeşil Kitab'ı güncelleştirme amacı güdülmüştür. Kamu ve iş çevreleriyle yürütülen temaslardan doğan izlenim şuydu: buluş yapan kişiler, sanayi kesimi ve özellikle Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) hepsi de Avrupa Birliği içinde planlı ve kapsamlı bir biçimde tek bir hedefe doğru gidilmesini desteklemekteydiler. Bir Topluluk Patentinin yaratılması, bunun kolay erişilebilir bir patent olması, uygun bir maliyette olması, ve böylece diğer gelişmiş ülkelerde verilen patentlerle rekabet edebilir olması esas hedef olarak ortaya çıkmıştı. Patentın Topluluk dillerine çevirisiyle ilgili yeni düzenlemeler yapmak özellikle büyük önem arz etmektedir çünkü Topluluk patentinin bugün geçmişte kalan girişimlerde hayata geçirilememesinin nedenlerinden en önemlisi maliyetini şişiren kalem olarak Topluluk dillerine çevrilmesi sorunu yatmaktadır.

III. ÖNERİLEN TOPLULUK PATENTİNİN AVRUPA PATENT SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ

Yeni hazırlanan Konsey Tüzük taslağına göre Topluluk patenti, Avrupa Patent Kurumu içinde bütün Avrupa Birliği üye ülkelerinde geçerli tek bir patent doğuracaktır. Başvuruları, Avrupa Patent Kurumu'nun Münih'teki Ofisi kabul edecek, incelemesini yapacak, Topluluk patentini verecek ve yönetimini üstlenecektir. Gerçi Topluluk patenti bazı bakımlardan Avrupa Patent Kurumu üyesi olan diğer Avrupa ülkelerinde olduğundan farklı olarak, patentin verilmesinden sonar ulusal sistemlere bırakılmak yerine Topluluk üyesi ülkeler arasında patentin sürdürülmesinde uyum koşulları da içerecektir; örneğin, ihlâl konusunun tanımı ve neleri kapsadığı gibi. Ayrıca, patentin belirli aşamalarda yenilenmesi sırasında alınacak ücretler, Avrupa Birliği'nin Komisyonu'nun çıkaracağı bir Tüzük'le belirlenecektir. Topluluk tarafından belirlenecek olan bu ücretlerin yine de Münih'teki Ofise ödeneceği belirtilmektedir.

Topluluk Patenti'nin ihlâli ve hükümsüzlüğü davalarına Topluluk düzeyinde bir ihtisas mahkemesi

bakacak; patentin sahipliği ya da sözleşmeye dayalı lisanslar gibi konulara yine ulusal mahkemeler bakacaktır.

IV. TOPLULUK PATENTİNİN DİLİ: ÇEVİRİ SORUNLARI

Taslak'ta patent fasikülünün çevirileriyle ilgili hükümlerde patente zorunlu çeviri masraflarının yüklenmemesi için alınmış bazı önlemler görülmektedir. Ne var ki, çeviri konusunda getirilen serbestlik patent başvurusundan sonraki ve patentin verilmesinden önceki dönem içinde patentin üçüncü kişilerce kullanılmasını kolaylaştırmakta, dolayısıyla başvuru sahibine bu serbestlikten yararlanma seçeneğine yönelmeyi güçleştirmektedir.

Taslağın 58. Maddesinin incelenmesiyle, zorunlu olmayan ve isteğe bağlı olarak tevdi edilen çevirileri sunma ile ilgili hükmün ve diğer ilgili Maddelerin birarada yarattığı hukuk alanı açıklığa kavuşmaktadır. Taslağın 58 inci Maddesine göre, Topluluk patenti sahibi kendi isteğiyle patent fasikülünün çevirisini, Topluluk üyesi ülkelerin bir çoğunun ya da hepsinin resmi dillerine (ki bu diller Topluluğun da resmi dilleri sayılmaktadır) yaptırarak bunları Münih'teki Avrupa Patent Ofisi'ne tevdi edebilecektir. Burada anımsanması gereken bir nokta şudur: Avrupa Patent Sistemi kapsamında verilecek olan Topluluk Patentinin fasikülünün zorunlu olan çeviri işlemleri, Avrupa Patent Sözleşmesi'nin benimsemiş olduğu üç resmi dilden, İngilizce, Almanca ve Fransızca'dan yalnızca biri için geçerlidir. Patent fasikülünün teknik bilgilerinin sunulduğu ve genelde bir hayli uzun açıklamalar içeren bilimsel bilgiler bölümü örneğin İngilizce'ye çevrildiği takdirde, patentin "istem" veya "istemleri"nin üç dilden diğer ikisine, Almanca ve Fransızca'ya çevrilmesi gereği vardır.

Dört esas kısımdan oluşan Patent fasikülünün değişik kısımlarından farklı amaçlarla yararlanılacağı için fasikülün değişik dillere çevirisi için de hem Avrupa Patent Sözleşmesi'nde hem de Topluluk Patenti yaratma amaçlı eski ve yeni girişimlerde farklı kurallar getirilmiştir. Patent fasikülünde istemler dışında kalan kısımların yani tarifname, teknik resimleri tamamlayıcı yazılı kavramlar ve özet çevirisinin hangi dile ya da dillere yapılacağı, çevirilerin zorunlu olup olmayacağı, ilanına ilişkin kurallar, ve tevdi edilme tarihi gibi konular ayrı bir kategoride ele alınmıştır ve Topluluk patenti için hazırlanan Konsey Tüzük taslağında olduğu gibi halen tartışmalara konu olmaktadır.

Teknik çizimler ve resimlerin ve bunları açıklayan yazıların da teknik açıklamalar kısmına katılarak ele alındığında görülmektedir ki bunların çevirisindeki esas amaç, teknik bilginin uzman kişilere, araştırmacılara sağlanmasıdır. Buluşun nasıl tekrarlanabileceğini açıklayan bu metnin çevirileri, patentin verildiğine ilişkin

duyurunun yapılmış olduğu tarihten itibaren 3 ay içinde yapılarak tevdi edilmesi gerekmektedir. Patent fasikülünün patent istemleri dışında kalan kısımlarının çevirileri, patent verilmesi ya da itiraz işlemlerinin sonunda zamanında tevdi edilmezse, patent başlangıçtan itibaren geçersiz sayılacaktır. Hangi ülkenin vatandaşları olursa olsun bu uzman kesim arasındaki yaygın kanı, patentin teknik kısımlarının yalnızca İngilizce olarak yayınlanmasının yeterli olacağıdır, çünkü patente konu olan buluşlarda tekniğin dili İngilizce'dir.

Patent fasikülünün çok daha kısa bir bölümünü oluşturan istem veya istemler ise değişik bir nedenden ötürü önem kazanmakta, bunların çevirisi konusundaki titizlik farklı bir amaçtan kaynaklanmaktadır. Kullanıcılar açısından hukuki güvenliğin sağlanmasında yararlanan istem veya istemler, söz konusu patentle talep edilen monopol alanı belirler. İlk ve ana istem buluşun en geniş monopol alanını çizer ve çoğunlukla tek bir cümleden oluşur. Buna bağlı diğer istemler varsa, bunlar da ana istemin belirgin parça ya da unsurlarını açıklar. Hukukçular ve yatırım yapacak işadamları açısından patentin en önemli unsuru istemlerdir, çünkü patent sahibinin üçüncü kişilere karşı ileri süreceği haklar ve diğerlerini kullanmaktan men edebileceği sınırlar, istem veya istemlerde açıklanmaktadır.

Bir patentte birden fazla sayıda ana istem varsa, bunların her biri teker teker buluş kavramları demektir. Bir ürünün birkaç buluş içeren yönlerini açıklar, ya da bir üretim sürecinin her biri ayrı bir buluş içeren basamaklarını açıklarlar. Sürece yönelik bir istem, o süreçle üretilen ürünü de kapsar, fakat süreç içinde yepyeni bir aygıt kullanılmaktaysa, bu aygıt için ayrı bir istem gerekmektedir. Görüldüğü gibi, üçüncü kişilerin patentten doğan hakları ihlâl edip etmedikleri, istemlerin okunması ve anlaşılması açısından çok önemlidir. Yeni bir girişimde bulunacak olan işadamları, ya iş alanını bu istemlerin dışında bir bölgeye kaydırmalı, ya da patent sahibinden lisans alma yoluna gitmeli, ya da patentin bir nedenle geçersiz olduğunu mahkeme önünde ispat etmeye çalışmalıdır.

Eğer patent geçerliyse ve üçüncü kişiler tarafından ihlâl edilmişse, patent sahibinin ihlâli durdurma yetkisi vardır; tazminat alma ve masrafların da kendisine ödenmesi sonuçları doğar.

Topluluk Patent tasarısında, Avrupa Patent Sistemi'nde olmayan ve Avrupa Patent Kurumu'nun öngördüğü üç resmi dilden birine çeviri zorunluğu dışında bu ek seçeneğin sunulmasının amacı, verilmiş olan Topluluk patentinden en geniş Topluluk alanının yarar sağlaması, patentin sunduğu bilgilere daha büyük sayıda Avrupa yurttaşlarının ulaşabilmesidir. En önemlisi, bu seçenek patent sahibini hukuki açıdan güçlendirmektedir. Topluluğun bir üye ülkesinde, o ülkenin resmi dilinde

veya resmi dillerinden birinde bir patentin çevirisinin varolmaması, o ülkede patenti kullanmaktan sorumlu tutulan bir kişinin işlediği ihlal sonucunda patent sahibinin görmüş olduğu zararı tazmin etme yükümlülüğü doğmamaktadır. Bunun anlamı kısaca şudur: Münih Ofisi'nin tanıdığı üç resmi dilin dışında kalan diğer Topluluk resmi dillerinden hiçbirine çeviri yapma seçeneğini kullanmamış olan bir Patent sahibi Avrupa Patent Ofisi'nden alacağı Topluluk patentinin İngilizce, Fransızca, Almanca dışında bir dilin konuşulduğu bir üye ülkede yer almış olduğu tespit edilen haksız kullanım nedeniyle mahkemede hak ileri sürememektedir.

Patent fasikülünün çevirisiyle ilgili koşulların, Avrupa Patenti için yapılan bir başvuruda ise farklı düzenlenmiş olduğu, değişik üye ülkelerde farklı bir uygulama olanağı yarattığı görülmektedir. Antlaşma'nın 14/7 maddesine göre, verilen her Avrupa Patentinin fasikülünün çevirisinin kurumun resmi dillerinden olan Almanca, Fransızca veya İngilizce dillerinden birine, ve patent istemlerinin çevirisinin de işlem dili dışında kalan diğer iki kurum diline yapılmasından sonra, Antlaşma'nın 65. Maddesi farklı resmi dilleri olan üye ülkelerin izleyeceği yöntemi hükme bağlamaktadır. Topluluk patenti için sunulan Taslak Tüzük'te önerilen yöntemin hemen hemen tersi olan bir düzenlemeyle Avrupa Patent Antlaşması'na göre talebin üye ülkelerden gelmesi beklenmektedir.

Avrupa Patent Kurumu içinde yer alan ülkeler, resmi dillerinin Avrupa Patent Kurumu'nun belirlediği üç dilden biri olmaması halinde patent sahibinden kendi resmi diline veya resmi dillerinden birine patent fasikülünün çevirisinin tevdi edilmesi talebinde bulunabilirler. Üye devletlerin büyük bir çoğunluğu ulusal patent sistemleri içinde böyle bir talepte bulunma koşulunu getirmişlerdir. Üyeliği 1 Kasım 2000 yılından itibaren başlamış olan Türkiye, tarifname, patent istemleri, ve teknik resimleri içeren Avrupa Patent fasikülünün Türkçe'ye çevirisinin Avrupa patentinin verildiğinin ilan edildiği tarihten itibaren üç ay içinde Türk Patent Enstitüsü'ne sunulmasını talep eder [3].

Patentin çevirisinin tevdi edilmesini talep eden ülkeler, çevirinin yapılmaması ve ilan masraflarının ödenmemesi halinde, tayin edilmiş ülke olasalar bile, Avrupa Patentinin kendi sınırları içinde geçerli olamayacağına ilişkin hüküm öngörme hakkını kullanmışlardır. Çeviri koşulu yalnızca verilmiş Avrupa Patenti için değil, itiraz sürecinin işlemleriyle değiştirilerek koruma altına alınan patentler için de geçerlidir. (Münih Antlaşması, Madde 102/5).

Antlaşmada, patent fasikülünün milli patent kurumlarına çevirisinin tevdi edilmesi için öngörülen asgari sure de belirtilmiştir. Avrupa Patent Kurumu'nun, Avrupa Patenti için talep ettiği bu sure, patent verilmesi

ve basım masraflarıyla ilgili ücretin ödenmesine ilişkin tebligatın yapılması tarihinden itibaren hesaplanan üç aydır.

Bu bağlamda, Lüksemburg Antlaşmaları çerçevesinde yaklaşık 30 yıllık bir geçmişi olan ancak yürürlüğe girmemiş olan Topluluk Patenti kapsamında çeviri konusunun nasıl ele alınmış olduğuna da bakmak, kıyaslama açısından yararlı olacaktır. Topluluk Patenti için Üçüncü Lüksemburg Antlaşması'nın 1989 tarihli metninde, Topluluk Patenti istemlerinin üç resmi dil olan İngilizce, Fransızca ve Almanca'ya ek olarak, ayrıca resmi dilleri bu üç dilden farklı olan Topluluk üyesi ülkelerin dillerine de çevrilmesini zorunlu kılmaktadır. (Topluluk Patent Antlaşması, Madde 29/1). Bu çeviri işleri, patentin verilmesi sırasında yerine getirilmeli, ve çeviriler tevdi edilmelidir. 1989 yılında patent istemlerinin üç resmi dilin dışında ayrıca Yunanca, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Hollandaca, Danimarkaca'ya da çevrilmesi gerekecekti. Yaklaşık 30 üye ülkeye doğru genişleme süreci içinde olan Avrupa Birliği'nde Topluluk patenti başvurusunun bu koşullarda ne kadar büyük bir çeviri meblağı oluşturacağı açıkça görülmektedir.

Çeviri ücretlerinin dışında, patent başvuru sahibi, bu çevirilerin ilanı için de ayrıca ücret ödemek zorunda olduğundan, patentin maliyetinin bir hayli yükselmesi söz konusuydu. Patent istemlerinin, Topluluk üyesi devletlerin hepsinin resmi diline çevirisinin zamanında yapılarak tevdi edilmemesi veya ilan ücretlerinin ödenmemesi durumunda Avrupa Patent Bürosu, Avrupa Topluluğu üye devletleri için geri çekilmiş sayılacak, yani Topluluk Patenti gerçekleştirilmeyecekti.

V. TOPLULUK PATENTİNİN ÇEVİRİDEN KAYNAKLANAN ETKİLERİ

Topluluk Patenti Konsey Tüzük Taslağı'nın 58. Maddesindeki hüküm, taslağı Patent Yasasıyla ilgili İkinci Bölümü'nün Topluluk Patentinin etkileriyle ilgili İkinci Kısım altındaki 11. maddeyle birlikte okunduğunda daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. 11. Maddenin başlığı "Topluluk Patent Başvurusunun yayımından sonra doğan haklar"dır.

Bu Madde'nin birinci paragrafı aynen Topluluk Patenti'ni [4] yaratan Lüksemburg Sözleşmesi'nin 32/1 hükmünü içeren şu ifadeye yer vermektedir:

"Avrupa Topluluğu üye Devletleri'nin tayin edilmiş devlet olarak belirtildiği Topluluk Patenti başvurusunun ilanı ile Topluluk Patentinin verildiğine ilişkin duyurunun yapılması tarihindeki süre içinde, buluşu kullanan üçüncü kişilerden bu kullanımları, yukarıdaki tarihten sonraki Topluluk patentine karşı işlenmiş bir ihlâl fiili olarak nitelendirilebiliyorsa, durum gereklerine göre uygun bir tazminat talep edilebilir."Ne

var ki, sözü geçen Lüksemburg Sözleşmesi'nin 32. Maddesinin 2 inci ve 3 üncü fıkralarından çok farklı bir şekilde devam eden Tüzük Taslağı, ikinci paragrafta şu açıklamayı yapmaktadır:

"Patent başvurusu sahibine, ancak şu iki yolu izlediği durumda uygun bir tazminat hakkı doğabilir: patent istemlerinin çevirisinin, Avrupa Topluluğu'nun herhangi bir üye ülkesinde buluşu kullanan kişiye, o ülkenin resmi dilinde gönderilmiş olması, veya çeviriyi kamuya sunan Münih Avrupa Patenti Ofisi'ne, buluşu kullanan kişinin ikametgâhını ya da işyeri merkezini bulundurduğu Topluluk üyesi ülkenin resmi dilindeki çevirinin tevdi edilmiş olması, eğer adı geçen Topluluk üyesi ülkenin birden fazla resmi dili varsa çeviri, buluşu kullanan o kişinin belirttiği ya da kabul ettiği resmi dilde olmalıdır. İhlâl oluşturduğu öne sürülen kullanım da, Topluluk Patent başvurusunun özgün metnine ve aslına uygun yapılmış çeviri metnine karşı bir ihlâl oluşturmamalıdır.

Şayet buluşu kullanan ve ihlâl etmekle suçlanan kişi, Topluluk Patenti başvurusunu halka sunulmak üzere Münih Ofisine tevdi edildiği resmi dilde okuyup anlamak durumundaysa, o zaman herhangi bir diğer dilde çeviri yapma zorunluğu olmadan da patent sahibine uygun bir tazminat isteme hakkı doğacaktır. Uygun tazminatın belirlenmesi durumunda ise, Patenti kullanmış olan kişinin bu ihlâlde iyi niyetli olup olmadığının da göz önüne alınacağı belirtilmektedir.

Taslağı hazırlayan Avrupa Komisyonu, Taslak ile birlikte yayınladığı "Açıklayıcı Metin" de, 11 inci Madde'ye dayanılarak, üye ülkeler arasında doğabilecek farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacı güdüldüğünü belirtmektedir. Topluluk Patent başvurusuyla doğan patent haklarının, Topluluğun üye ülkelerinde uygulanmasında, Lüksemburg Antlaşması'nın tanıdığı farklı seçeneklerden tamamen uzaklaşarak, alınabilecek uygun bir tazminatın doğması için üye ülkelerin değişik yollara başvurabilme imkanı ortadan kaldırılmaktadır. Aksi halde, Topluluk Patenti başvurusu ile birlikte, Patent sahibine bahsedilen haklardan yararlanma sürecinde, bir Topluluk üyesi ülkeden bir diğerine farklı etkilerin yaratılması gibi bir risk ile karşı karşıya kalınabilir. Komisyonun görüşüne göre, ortada ihlâl konusu olduğunda, bu ihlâl karşı alınacak tazminat da her üye ülkede ortak kurallara dayandırılarak belirlenmelidir.

En uygun yolun bu olduğunun belirtildiği "Açıklayıcı Metin"de üstelik bu konuda, yetkili mahkeme olarak kurulması tasarlanan Topluluk Fikri Haklar Mahkemesi'nden yararlanılacağına da altı çizilerek, üye ülkeler arasında bir örnek uygulamalara gidilmesinin önemi ve gereği vurgulanmaktadır.

“Açıklayıcı Metin,” Patent başvurusu sahibi ile ihlâli gerçekleştirdiğinden kuşkulanan kişi arasında uygun bulunan bir çeviri metninin elden ele nasıl ulaştırılacağı konusunda 11. maddenin herhangi bir yol göstermediğini ama uygulamada bunun yaratabileceği zorlukların aşılabileceğini belirtmektedir. Hatta bazı yaklaşımlar önerilmektedir: Başvuru sahibi ve patent fasikülünün gönderileceği kişi, çevirinin en uygun hangi dilde olacağını aralarında kararlaştırabilirler. Başvuru sahibi gerekirse Topluluk Fikri Haklar Mahkemesi önünde, böyle bir anlaşmaya varılmış olduğunu kanıtlamak durumunda da kalabilir. Karşılıklı iyi niyete dayalı bir yaklaşımın mümkün olmayacağını gördüğünde başvuru sahibi resmi yoldan iletişim kurmaya çalışır.

Başvuru sahibinin ve patenti ihlâl ettiği düşünülen kişinin ikametgâhları iki ayrı Topluluk üyesi ülkedeysse, o zaman patent başvurusu sahibi örneğin, bütün üye ülkelerde halen yürürlükte olan “Medeni ve Ticari Konularda Hukuk ve Hukuk-Dışı Belgelerin Yurtdışı Hizmetleri ile İlgili Lahey Antlaşması”nın sunduğu iletişim mekanizmasından yararlanabilir. Yakın bir tarihte aynı ad altında anılacak bir AT Konsey Tüzüğü olarak yasalaşacak olan Lahey Antlaşması’nın 5 inci maddesine göre “bir belge, onu kendi isteğiyle kabul edecek olan bir kişiye resmi bir hizmetli yoluyla iletilebilir. Gönderilen kişi, eğer belgeyi kabul etmezse, reddetmesinin nedenini açıklamalıdır.”

Topluluk Patent Taslağı’nın 11/2 Maddesinin son cümlesi, patent başvurusunu ihlâl ederek patenti kullandığından kuşkulanan kişinin, şayet işlem dilindeki ya da çevirisi yapılmış bir resmi dildeki metni okuyup anladığı kanıtlanırsa, bir başka çevirinin kendisine gönderilmesine hiç gerek olmadığını belirtmektedir. Bu hükmün amacı, ihlâl eyleminde bulunduğu sanılan kişinin, belirli bir dili kullanma hürriyetini kötüye kullanmadığından emin olmaktır. Yine de bu konuda ispat yükümlülüğü Patent başvurusu sahibindedir.

11. Maddenin 3. fıkrasında, uygun tazminatın tespit edilmesinde Patent başvurusuna konu olan buluşu kullanmış ya da kullanmak amacıyla ciddi bir hazırlık yapmış olan kişinin iyi niyeti de göz önüne alınmaktadır, açıklaması yer almaktadır. En son ve 4 üncü fıkrada ise, “resmi dil” ifadesinin kullanıldığı ikinci paragrafta bundan Topluluğun resmi dillerinden birinin anlatıldığı belirtilmektedir.

Taslağın 44 üncü Maddesi, 3 üncü fıkrası ise yine çeviri konusuyla yakın bağlantılıdır: Bu Maddede, patent sahibinin ihlâlden dolayı uğramış olduğu zararı tazmin için açılan davalar konu edilmektedir. Bir üye ülkede yapılan ihlâlden ötürü zan altında olan kişinin, patent fasikülünün çevirisinin sözü geçen ülkenin resmi diline yapılmamış olması ile bağlantılı olarak tazminat

ödemekle yükümlü kılmamayacağını açıklamaktadır. Madde 44/3 şöyle düzenlenmiştir:

“İkametgâhı ya da iş merkezi, Topluluk üyesi bir ülkede bulunan kullanıcı, eğer patenti ihlâl etmekle itham ediliyorsa, ve adı geçen ülkenin resmi dili (ki bu dil aynı zamanda Topluluğun da resmi dillerinden biridir) Patent verildiği ya da çevirisiyle kamuya duyurulduğu dil ile aynı dil değilse, ve eğer aksini kanıtlayacak veriler de mevcut değilse, bu durumda zan altındaki kullanıcı kişinin Patentini bilmeyerek ve kasıtsız olarak ihlâl ettiği, ve de bu Patentini içeriğini bilmesini gerektiren makul nedenlerin varolmadığı varsayılacaktır.

Böyle bir durumda, Patent kullanılması karşılığında doğmuş olan zararın tazmini için hakkın ancak ihlâli yaptığı öne sürülen kişinin evinin ya da esas işyerinin bulunduğu üye ülkenin resmi dilinde kendisine Patent çevirisinin ulaştırıldığı tarihten itibaren başladığı göz önüne alınacaktır. Madde 44/4 şunu da eklemektedir:

“Yukarıda sözü geçen Topluluk üyesi ülkede iki ya da daha fazla resmi dil mevcutsa (ki bu diller aynı zamanda Topluluğun da resmi dilleridir) o zaman ihlâli yapan kişinin kendi bildiği resmi dilde çeviri metni talep etmeye ve almaya hakkı vardır. Patent sahibi ancak bu koşulda hak ileri sürebilir.

VI. SONUÇ

Topluluk Patentine neden gereksinim duyulmakta, neden ısrarlı bir çaba otuz yılı aşkındır sürdürülmektedir? Avrupa Topluluğu’nda rekabeti canlandırma, büyüme sağlama ve istihdam yaratma gibi üç önemli hedef bulunmaktadır. Bunlara giden yol ise buluşlardan, yeni teknoloji alanlarının açılmasından geçmektedir. O halde Patent yasasıyla ve Patentlerin sayısını arttırmayla buluşları teşvik etmek ve korumak, buluş yapanı ödüllendirmek, Patent işlemlerini kolaylaştırmak ve maliyetini düşürmek gerekmektedir.

Topluluğun Patent sistemi bugün rekabet içinde olduğu dünyanın ileri sanayi devletlerindeki sistemlerle yarışabilir bir düzeyde değildir. Bunun birinci nedeni, Avrupa’da alınan bir Patent diğer Patent sistemlerinden daha yüksek bir maliyette olmasıdır; bu nedenle Avrupa Patentini özellikle küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ’ler) açısından tercih edilmemektedir. İkinci nedeni, bir Topluluk Patentini’nin bugüne kadar yaratılmamış olması ve varolan Avrupa Patent Kurumu’nun işlevini başarıyla sürdürmesine karşın Patent fasikülünün ülkelerin dillerine çevirilerinden doğan yüksek maliyet sorununu aşamamış olmasıdır. Özellikle dünya çapında patentlenmiş buluşların AB’ye düşen payında yakın zamanda önemli bir düşüş görüldüğünden, buna tepki olarak durumu iyileştirme hamlesine girişilmiştir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Ortan, Ali Necip, **Avrupa Patent Sistemi**, I. ve II. Cilt, Ankara, 1992.
- [2] -----, **Proposal for a Council Regulation on the Community Patent**, COM (2000) 412 final, 2000/0177 (CNS) Commission of the European Communities, Brussels, 1.8.2000.
- [3] -----, "Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesi'nin Türkiye'de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik", **Resmi Gazete**, Sayı: 24282, 9 Ocak 2001, 10-14, Madde 12.
- [4] 15 Aralık 1975'de imzalanan "Ortak Pazar için Avrupa Patentleri Antlaşması; Avrupa Ekonomik Topluluğuna İlişkin Avrupa Patenti; Lüksemburg Topluluk Patenti Antlaşması'dır.